

כל כל ישראל ואם נאמר שהם היו הראשים בעם המספידים אי"כ החקא רק על דבר אי' לדור ההוקם על אחרי יחשיב. אבל הענין כפשוטו כי במות יחשיב מסתמא קם אחריו אי' מגדולי עולם ואם כי לא הי' שקול כיחשיב, מ"מ מי הבין ההפרש שבין יחשיב לאותו הגדול וכל ישראל חשבו שנתרפא השבר ע"י שקם אחריו והרי גזעו של יחשיב מחליף ע"כ צדין לא הספדוהו הרבה, אמנם על מי יש להתרעם על זקנים שצדור שהבינו ההפרש והי' להם להודיע זה להמון עם כדי שיספדו כראוי, ולא כן עשו זקנים שצדורו של משה רבינו ע"ה נראותם כי אי"כ להמון הדור להבחין ההפרש שבין מרע"ה ליחשיב כי גם יחשיב כמו רב וגדול, ע"כ אמרו המציינים בעם פני משה כפני חמה פני יחשיב כפני לבנה אוי לאותה בושא אוי לאותה חלמה [כ"ב ע"ה], וע"י הספידוהו כראוי והגין עליהם אעפ"י שלא הריח כמותו מ"מ לער ההספד ממלא החסרון. ונראה כי כן הי' צילוקו של עזרא הסופר לא הגידו החכמים מה לרה הי' בו, ר"ל שחכמי הדור ההוא לא הגידו להם מומים כמה גדול הורה במיתתו של עזרא וע"י לא נספד כראוי ומשום כן לא הגין יום מיתתו ומשום זה הי' חושך ג' ימים הללו, כי אלולי כן והיו החכמים מגידים מה לרה היתה בו והי' העם מספידים אותו כראוי הי' זכותו מגין והי' לנו לאור ושמחה כמו שגרס לנו מרע"ה בימי אדר אורה ושמחה וששון.

איתא

במס' מגילה כ"ג ע"א גבי הוי ששה דיוכ"ס וכו' ששה שעמדו מילינו של עזרא וששה משמאלו שנאמר [נחמ"י ח' ד'] ויעמוד עזרא הסופר על מגדל עץ אשר עשו לדבר ויעמוד אללו מחתים וגו' על ימיה ומשמאלו פדים ומישאל ומלכיה וחשום וחשכדנה זכריה משלם, ופריך הוי שבעה הוה ומשני היינו זכריה היינו משלם ואמאי קרי לי משלם דמישלם בעובדיה ופירש"י תמים במעשיו, ויליך טובא כיון דזכריה עדיף מכולהו דתיארו משלם בעובדי' טפי מאיך אי"כ מ"ט קחשיב לי לבסוף, בשלמא הא לא קשי' מ"ט הי' מהשמאלים ולא מהימנים י"ל דאדרבא שמאל עזרא הי' נגד ימין השכינה והכי עדיף טפי, אבל מ"ט הא קשי' מ"ט חשיב לי לבסוף כל השמאלים. ועוד לכאורה משמע דהיינו זכריה הנביא שהי' עם עזרא דעזרא היינו מלאכי כמבואר פ"ק דמגילה [ק"ו.] ואי"כ היינו זכריה הנביא שהי' בזמן אי' עם מלאכי, ואי"כ זה זכרי' כבר הזכר כמה פעמים בקרא ושום פעם לא תיארו משלם ומ"ט תיארו דוקא הכא בשם משולם. ונראה לשום לב מ"ט אמר הכא משולם בעובדי' דהיינו תמים במעשיו כפירש"י, ואלו פ"ק דע"י [ו'] ובסוף מס' זכרים אמרי' לדיק במעשיו תמים בדרכיו תיארו תמים על הדרכים ולא על המעשים והכא אמר תמים במעשיו, וי"ל בשים לב מ"ט הקב"ה לאאע"ה בהיותו כבר בן ל"ט שנים [ס"פ לך לך] התהלך לפני והיה תמים משמע עד עכשיו לא זכה למה שהי' נח, לדיק תמים. וי"ל כי יש אדם ענוותן ושפל בדרך נגד כל אדם וגם הוא לדיק ונשגב בכל מעשיו אמנם בכל זאת הוא מכיר בעצמו שהוא לדיק וחכם אלא שמיא הוא ענוותן ושפל בדרך חזתה הי' מדרגתו של נח שהי' לדיק במעשיו מלכותו, וגם תמים בדרכיו עם הצריה כפרש"י — אך יותר מזה הוא מי שהוא גם במלכותו תמים ר"ל שהוא עושה כל חסן הי' ולומד כל התורה כולה, ואינו מרגיש בעצמו שהוא לדיק, ונשגב כי כל כך הדבר מועט עד שזומר לכך נולדתי וכל מעשיו הטובים הם ממש בטבע

בן אנוהו היום במות הלדיק הזה הנמשל לתמר בלי ספק והוא. מת בחג הסוכות העבר במקום דכתיב ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדור כפת תמרים ופנקא עץ עצות. כלל מירם אלו מרמזים על הלדיקים שיגינו על פרכי נחל הנשארם ושמחתם לפני הי' אלקיכם שבעת ימים. נלקח ממנו צפרים המגין הנמשל לפרי עץ הדור וכף חמר ולהדס. ואם כי הקרבנו עולת ראה עולה כולה כליל לה, ושלמי חגיגה משלם שמו ושלים הי' מ"מ לא שאבנו מי החכמה ממעייני הישועה כמו שהיו רגילים בחג הסוכות בבית הי' בשמחת בית השואבה, אך נהפך עליו הגלגל צפרים ונסתמו מעיקות החכמה, ונהפך שמחת המג לאבל מר — והענין כי תצבת חן הוא מההפכים בנושא אי' כי חג בנקודת פתח הוא פתוח למעיינות התורה והחכמה וירכנו — לדיקים וישמחו בה, ומזה הסנין כתיב ויחוננו לי במדבר לקבל התורה ע"י פ"ק דחגיגה [י'] ונקודתו בפתח מורה על זה כי הו"ה בנקודת פתח מורה על מדה הנקראת חכמה — אמנם ההפך מזה הוא חג בנקודת קמץ המורה על שבר כמו וסיתה אדמת יי' יי' יי' למלרים לחגא [ישעיה י"ט י"ז] והוא הסותם מעייני החכמה, ומזה כתיב [תהלים קיז] יחרינו וינוע כשיכור וכל חכמתם תתבלע, וגם ע"י מורה נקודת קמץ כי הוי' בנקודת קמץ מורה על מדה הנקראת חן וספסל דבר. ע"כ והפכתי חגיגה לאבל ר"ל [עמוס ח'] שנגעשה מחג בפתח חג בקמץ. וע"כ ר"ל כי מזה הענין אומרים שפי' זו סתומה — שנסתמה עיניהם של ישראל והוא מהריל כי יעקב אבינו ע"ה מת ביום אי' דסוכות ונהפך להם חג פתח לקמץ ונסתמה פתיחת הפתח — וראה פלא ל"קיים דבריו הר"ל כי שנות יעקב קה"ז מגינים על קמץ קללות שבתורת כהנים ומשנה תורה, אמנם אותה הקללה אשר לא כתובה היא נגד סלוקו של יעקב אבי' ואין מי יגן ומשום כן בכל הלכות נפתח העין והאזן כמ"ש לעיל וחצב עיני צעורי בקמים עלי מרעים תשמענה אזני, משא"כ במיתת חכמים ר"ל נסתמו עין ואזן כי ע"י אזין גמטרי' יעקוב מלא בוי"ו ובמיתתו נסתם כל זה — ועתה אחס ברוכי הי' מה נאמר ומה נדבר הלא בשלנו הרעה הזאת בשמח ישראל לאיד וחגא של עפ"י ועושים החגא לחג נהפך צעריה החג לחג. אי' נא איך יערב לב"י איש ישראלי לישב צדק משחקים ולעלח בפרט בימים של נער האלו כי ידוע דימים אלו הי' טי' י"ד טבת הי' חשך בעולם על העתק התורה יו"ת י"ד טבת צאה העיר הקודש במלוא, ובו ביום באה השמועה לבני גולה כי ללכדה העיר, ביום טי' טבת כ' הטור בשם הלכות גדולות שלא הגידו חכמים מה לרה הי' בו וכי מג"א סי' תקפ"ט שצפייט סליחות של פשרה בטבת אמר שמת בו עזרא הסופר. ולכאורה י"ל משום כן לא הגידו חכמים מה לרה הי' בו מפני כבודו של עזרא שאחז"ל [סנהדרין כ"א:] שהי' ראוי שמתן תורה פ"י אלא שקדמו מרע"ה. והנה מלינו כי המן הרע חשב לאבד הסיודים בירח שמת בו מרע"ה [מגילה י"ג:] ונהפוך הוא כי אדרבא אותו היום הי' מגין עליו כידוע, אי"כ מ"ט לא הגין עליו יום מיתתו של עזרא הסופר מבלי העתיק התורה יו"ת דימים ההמה, ע"כ מפני כבודו לא רצו לגלות זה. אמנם הטעם לזה שלא הגין עליו ר"ל זה הטעם בעצמו מרומז בלשון זה שבי' בזה"ש שהרי כל דבריו דברי קבלה. והענין אחז"ל [שבת ק"ה:] כי הזקנים שהיו אחרי יחשיב לא האריכו ימים משום שהתעללו בהספדו של יחשיב. ויליך אי"כ מ"ט הזקנים הלא זה מוטל